

bir bölümünün (V. makale, 17. bölüm) şerhiyle ilgili olarak Fârâbî'nin eleştirildiği ve ilgili kısmın yeniden şerhedildiği bir çalışmadır (Ebû'l-Kâsım Kurbânî, s. 37). 15. *el-Fevzû'l-aşgar fi'l-hikme* (İbn Ebû Usaybia, s. 641).

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Kiftî, *İhbarü'l-ulemâ*, s. 264, 279; İbn Ebû Usaybia, *Uyûnü'l-enbâ*, s. 402, 638-641; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 857; *Nâme-i Dânişverân-ı Nâsirî*, Kum, ts. (Dârü'l-fıkr), I, 251-260; Fuâd Seyyid, *Fihristü'l-mahfûzâtü'l-muşavvere*, Kahire 1960, III/3, s. 91-92; Sezgin, *GAS*, V, 54, 55, 80, 107, 110, 119, 169, 254, 320, 370, 371; VI, 92-93; N. Rescher, *Te'avvürü'l-manhikü'l-Arabî* (trc. Muhammed Mehrân), Kahire 1985, s. 392-393; Ebû'l-Kâsım Kurbânî, *Zindegînâme-i Riyâzîdânân-ı Devre-i İslâmî*, Tahran 1365 hş., s. 35-37; H. Suter, *Beiträge zur Geschichte der Mathematik und Astronomie im Islam*, Frankfurt 1986, I, 127; Max Krause, "Stambuler Handschriften Islamischer Mathematiker", *Beiträge zur Erschliessung der Arabischen Handschriften in Istanbul und Anatolien* (ed. Fuat Sezgin), Frankfurt 1986, II, 731-733; Mübahat Türkler Küyel, "İbnü's-Salâh'ın De Coelo ve Onun Şerhleri Hakkında Tenkitleri", *Araştırma*, II, Ankara 1964, s. 1-79; a.mlf., "Kültür Karşılaşmasına Bir Misal Olarak İbn Us-Salâh", a.e., IX (1971), s. 1-27; a.mlf., "Tarihî Yöntemi Bilincine Misal Olarak Bir Artuklu Hizmetlisi: İbn Us-Salâh", *TTK Bildiriler VIII* (1981), II, 665-677; Paul Kunitzsch, "Arabic Criticism of Ancient Greek Traditions: Ibn al-Salâh and the *Almagest*", *Proceedings of the First International Symposium for the History of Arabic Science*, Halep 1976, II, 85-90; David Pingree, "Ibn as-Salâh Zur Kritik der Koordinatenüberlieferung im Sternkatalog des *Almagest*", *Bibliotheca Orientalis*, XXXIV/3-4, Leiden 1977, s. 233-234; Gregg De Young, "Ibn Al-Sarî on Ex Aequali Ratios: His Critique of Ibn Al-Haytham and His Attempt to Improve the Parallelism Between Books V and VII of Euclid's Elements", *Zeitschrift für Geschichte der Arabisch-Islamischen Wissenschaften*, IX, Frankfurt 1994, s. 99-152; A. Caferî Nâinî, "İbn Şalâh", *DMBİ*, IV, 117-121.

ÖMER MAHİR ALPER

İBNÜ'S-SALÂH eş-ŞEHREZÜRÎ

(İbn el-ṣalāḥ al-ṣahrazūrî)

Ebû Amr Takıyyüddîn Osmañ

b. Salâhiddin Abdırrahmân

b. Mûsâ eş-Şehrezürî

(ö. 643/1245)

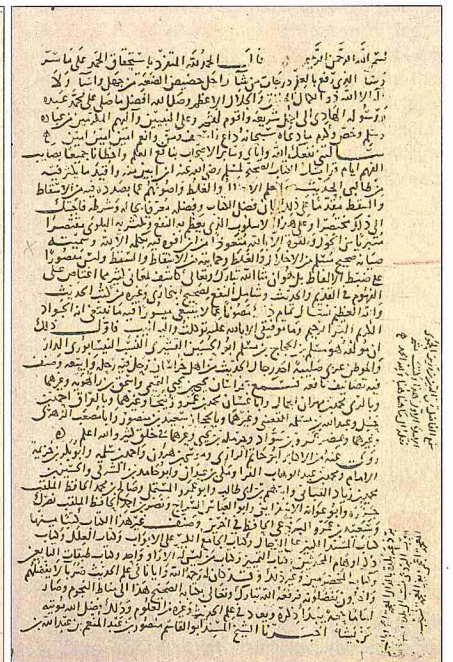
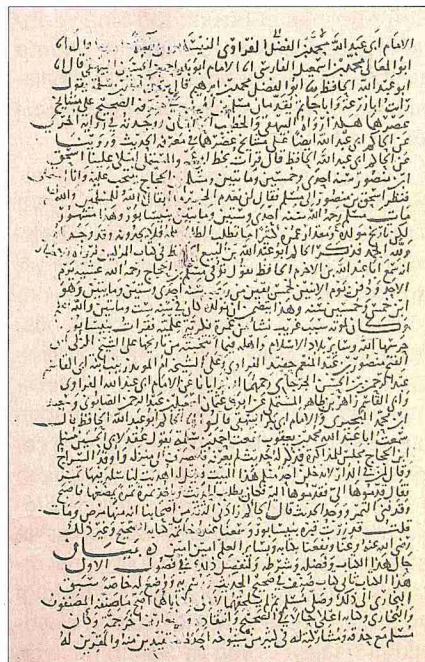
Hadis âlimi ve fakih.

577'de (1181) Kuzey Irak'taki Erbil'e bağlı Şehrezûr'un Şerehân köyünde doğdu. Bölgenin tanınmış bir Kürt âlimi olup Halep'teki Esediyye Medresesi'nde hocalık yapan babasının lakabından dolayı İbnü's-Salâh diye tanındı. Üçüncü göbekten dedesi Ebû'n-Nasr'a, ayrıca soyuna ve do-

ğum yerine nisbetle Nasrî, Kürdî ve Şerehânî diye de anılır. Kur'an-ı Kerim'i ezberledikten sonra babasından Şâfiî fıkhnı öğrendi. İlme olan ilgisini gören babası erken yaşta onu Musul'a göndererek İbnü's-Semîn Ubeydullah b. Ahmed'den hadis öğrenmesini ve ondan Ebû İshak eş-Şirâzî'nin *el-Mühezzeb*'ini okumasını sağladı. Burada ayrıca hadis ve kıraat okudu ve Nizâmiyye Medresesi müderrisi İmâdüddin Ebû Hâmid Muhammed b. Yûnus'a yardımcılık yaptı. İbn Yûnus'un kardeşi Ebû'l-Feth Mûsâ b. Yûnus'tan bir süre gizlice mantık dersi aldıysa da hocası kendisine halkın bu ilmi okuyanları itikadı bozuk saydığını hatırlatması üzerine mantık dersine son verdi. İlmî seyahatlerine devam ederek Bağdat'ta İbn Sükeyne, İbn Taberzed Ömer b. Muhammed, Hemedan'da İbnü'l-Muazzim Abdurrahman b. Abdülvehhâb, Nişâbur'da Mansûr b. Abdülmün'im el-Furâvî, Müeyyed b. Muhammed b. Ali et-Tûsî, Horasan müftüsü İbnü's-Saffâr Kâsım b. Ebû Sa'd Abdullah, İbn Dihye el-Kelbî, Merv'de Ebû'l-Muzaffer es-Sem'ânî, Kazvin'de Abdülkerîm b. Muhammed er-Râfîî, Halep'te İbnü'l-Üstâd Abdurrahman b. Abdullah, 613 (1216) yılı civarında gittiği Di- maşk'ta Ebû Mansûr İbn Asâkir ve Har- ran'da Ruhâvî gibi âlimlerden faydalandı.

Tefsir, hadis ve fıkıh sahalarında devrinin tanınmış âlimleri arasında yerini alan, Arap dilini ve lugat ilmini de iyi bilen İbnü's-Salâh, Kudüs'te el-Medrese-tü's-Salâhiyye'de (el-Medresetü'n-Nâsirîyye) bir müddet hocalık yaptı. 616'da (1219) el-Melikü'l-Muazzam, şehrin Haçlılar'ın eline geçeceğini ve daha sonra burayı geri almanın zorlaşacağını düşünerek şehir surlarını yıktırınca Kudüs'ü terk edip Di- maşk'a gitti ve yeni kurulan Revâhiyye medreselerinde ders verdi. el-Melikü'l-Eşref, Eşrefiyye Dârülhadis'i'ni yaptırdığı zaman (630/1233) yönetimini ona verdi. İbnü's-Salâh hayatının sonuna kadar bu- rada hocalık ve idarecilik yaptı. Ayrıca Sit- tüşşâm (eş-Şâmiyyetü'l-Civâniyye) ve eş-Şâ- miyyetü's-suğrâ medreselerinde ders verdi. Kendisinden faydalanmak amacıyla Di- maşk'a gelen talebelerle meşgul oldu, imlâ meclislerinde hadis rivayet etti ve başta kendi eseri *'Ulûmü'l-hadis* olmak üzere *Şâhih-i Buḥârî*, *Şâhih-i Müslim* ve *es-Sünenü'l-kübrâ*'yı okuttu. Kemâ- leddin İshak b. Ahmed el-Maarrî, Ebû Muhammed Abdurrahman b. Nûh el- Makdisî, Sellâr b. Ömer el-Erbilî, Ebû Şâ- me el-Makdisî, Muhammed b. Hüseyin b. Rezîn el-Hamevî, İbn Hallikân, Ebû'l- Yûmn İbn Asâkir ve Ali b. Muhammed el-Yûnîni onun talebelerinden bazılarıdır.

İbnü's-Salâh eş-Şehrezûrî'nin *Şıyânetü Şâhihi Müslim* adlı eserinin ilk iki sayfası (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 475)

İbnü's-Salâh 25 Rebîülâhîr 643'te (19 Ekim 1245) Dimaşk'ta vefat etti ve Makâbirü's-sûfiyye'ye defnedildi.

Kaynaklarda İbnü's-Salâh'ın vakarlı, fasih konuşan, takvâ sahibi bir âlim olduğu ve devrin sultanından büyük saygı gördüğü belirtilmektedir. Selefi görüşü benimseyen İbnü's-Salâh Kur'an ve hadisleri te'vil etmeyi doğru bulmaz, tartışmalı konulara girmezdi. İsmâîlî-Bâtınîler felsefeyi Ehl-i sünnet'e karşı bir silâh, mantığı muhatabı aldatmak için safсата mantığı olarak kullandıklarından felsefe ve mantıkla ilgilenenler hakkında sorulan bir soruya verdiği cevapta felsefeyi saçmalık, şaşkınlık ve sapıklık olarak nitelemiş, felsefeyle uğraşanların ilâhî yardımdan ve nübüvvetin aydınlığından mahrum kalacağını belirterek bu uğursuzların şerrinden müslümanları korumanın ve kendilerini medreselerden uzaklaştırmanın sultana vâcip olduğunu söylemiştir (Zehbî, *A'lâmü'n-nübela'*, XXIII, 143). Melikler onun görüşüne değer verdiklerinden Dimaşk'ta yıllarca felsefe ve mantık okutulmamıştır (İbn Kâdî Şühbe, II, 114).

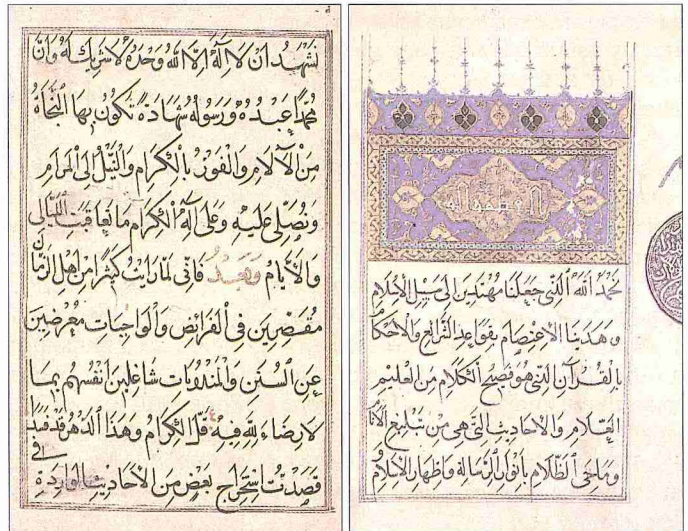
Eserleri. A) Hadis. 1. Muḳaddimetü İbni's-Şalâh* (*'Ülümü'l-ḥadîs, Akṣa'l-emel ve's-şevk fi 'ulûmî ḥadîsi'r-Resûl*). Hadis usulü konularının ele alındığı eser üzerinde çoğu şerh ve ihtisar olmak üzere yüzlerce çalışma yapılmış, ayrıca manzum hale getirilmiş, bu ihtisarlar ve manzumeler üzerine şerhler yazılmıştır. Kitap Abdülhay el-Leknevî (Leknev 1304 [taşbaskısı]), Nûreddin İtr (Medine-Halep 1386/1966, 1972; Dimaşk 1984), Âişe Abdurrahman (Kahire 1974, 1989, 1411/1990) ve başkaları tarafından yayımlanmıştır. **2. Şıyânetü Şahîhi Müslim mine'l-ihlâli (ḥaleli) ve'l-galaṭ ve himâyetühû mine'l-iskâti ve's-sakaṭ.** On bölümden meydana gelen eserde *Şahîh-i Müslim* hakkında genel bilgiler verilmiş, kitaba yöneltilen bazı tenkitler cevaplandırılmış ve *Şahîh-i Müslim*'in mukaddimesiyle bazı hadislerdeki garîb kelimeler açıklanmıştır. Eserin Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki yegâne nüshasını (Ayasofya, nr. 475) Muvaffak b. Abdullah b. Abdülkâdir yayımlamıştır (Beyrut 1404/1984). **3. Mişbâhu'l-miškât fi'l-eḥâdiş** (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 883). **4. er-Red 'ale't-terğîb min ('an) şalâti'r-regâ'ibi'l-mevzû'a ve beyânü mâ fihâ min muḥâlefeti's-süneni'l-meşrû'a** (Hüküm şalâti'r-regâ'ib). On dört sayfadan ibaret olan risâleyi Muhammed Nâsir el-Elbânî ve Muhammed Zühayr eş-Şâviş neşretmiştir (Dimaşk 1380/1960). **5. Envârü'l-lüm'a**

fi'l-cem' beyne's-şihâhi's-seb'a. Kaynaklarda zikredilmemekle birlikte eserin Chester Beatty Library'de bir nüshasının bulunduğu kaydedilmektedir (Arberry, II, 1124, nr. 5100). **6. Müsnedü'l-hâfız 'Osmân b. eş-Şalâh el-Eserî fîmâ verede mine'l-eḥâdiş fi tazli'l-İskenderiyye ve 'Aşkalân.** Yine kaynaklarda yer almayan bu eserin bir nüshasının Berlin Königlichen Bibliothek'te kayıtlı olduğu belirtilmektedir (Ahlwardt, *Verzeichnıs*, II, 185, nr. 1389). **7. el-Emâlî. Dârü'l-kütübi'l-Misriyye'de** (Ezher, nr. 3749) nüshası mevcut olan eserin birinci hadisi bazı kaynaklarda *Ḥadîşü'r-raḥmeti'l-müsel sel bi'l-evveliyye* (*Şerhu'l-ḥadîsi'l-müsel sel bi'l-evveliyye: er-Râḥimüne yerḥamühû mü'r-raḥmân ve turukuhû ve fevâ'idühû*) adıyla müstakil bir kitap olarak geçmekte, Rûdânî bunu *Meclis fihî ḥadîşü'r-raḥme bi-fevâ'id gâzire* adıyla zikretmekte (*Şılatü'l-ḥalef*, s. 398), Muhammed Abdülhay el-Kettânî, *el-Müsel sel bi'l-evveliyye*'nin iki kürrâseden ibaret bir nüshasının özel kütüphanesinde bulunduğunu söylemektedir. **8. el-Eḥâdişü'l-külliyye elletî 'aleyhâ medârü'd-dîn.** İbnü's-Salâh, muhtemelen bir kırk hadis kitabı yazmak amacıyla *cevâmiu'l-kelim** özelliğine sahip hadislerden yirmi altısını bu çalışmada bir araya getirmiş, ancak eseri tamamlayamamıştır. Nevevî, buna aynı nitelikteki on altı hadisi ilâve ederek kırk iki hadisten meydana gelen *el-Erba'ûn* adlı derlemesini meydana getirmiştir. **9. Şerhu Ma'rifeti 'ulûmi'l-ḥadîs.** Müellif, Hâkim en-Nisâbüri'nin eserini şerh etmeye başlamış, ancak tamamlamaya ömrü yetmemiştir. **10. et-Tenvîr fi mevlidi's-sirâci'l-münîr.** İb-

nü's-Salâh bu eseri, hadis tahsili için Horasan'a giderken 604'te (1207-1208) uğradığı Erbil'de kaleme almıştır. Kaynaklarda ayrıca onun tamamlanmadığı belirtilen *Şerhu Şahîhi Müslim, Havâşî ve ta'likât 'alâ Meṭâli'i'l-envâr li-Ebî İshâk İbn Kırkûl* adlı çalışmaları zikredilmektedir.

B) Fıkıh. 1. Şerhu müşkili'l-Vasîṭ (*İş-kâlât 'ale'l-Vasîṭ*). Gazzâlî'nin eserine yönelttiği tenkitlerden ve bazı tashihlerinden ibarettir. Ahmed Mahmûd İbrâhim, eserin Dârü'l-kütübi'l-Misriyye'de bulunan nüshasını (Fıkhu's-Şâfiî, nr. 260) Gazzâlî'nin *el-Vasîṭ fi'l-mezheb*'i ile birlikte yayımlamıştır (I-VII, Kahire 1417/1997). **2. Edebü'l-müftî ve'l-müstef-tî** (*Şurûṭü'l-müftî*). Muvaffak b. Abdullah b. Abdülkâdir (Beyrut 1407/1986), *Fetâvâ ve mesâ'ilü İbni's-Şalâh* ile birlikte Abdülmü'tî Emîn Kal'acî (Beyrut 1406/1986, I, 3-133), *Edebü'l-fetvâ ve şurûṭü'l-müftî ve sıfati'l-müstef-tî ve aḥ-kâmühû ve keyfiyyetü'l-fetvâ ve'l-is-tiftâ'* adıyla Rif'at Fevzî Abdülmuttalib tarafından neşredilmiştir (Kahire 1413/1992). Mustafa Yayla, kitap üzerinde *Ebû Amr eş-Şehrezürî ve Edebü'l-müftî ve müstef-tî'nin Tahlili* adlı bir yüksek lisans çalışması yapmıştır (1985, MÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü). **3. Fetâvâ ve mesâ'ilü İbni's-Şalâh fi't-tefsîr ve'l-ḥadîs ve'l-uşûl ve'l-fıkh.** Talebelerinden Kemâled-din İshak b. Ahmed el-Maarî'nin bir araya getirdiği 1264 fetvasından ibaret olan esere Kâdıkudât Kemâleddin Ahmed b. Abdullah İbnü'l-Üstâz'ın hâşiyeleri bulunmaktadır. Kahire'de yayımlanan eseri (1348/1929) Abdülmü'tî Emîn Kal'acî *Edebü'l-müftî ve'l-müstef-tî* ile birlikte neş-

İbnü's-Salâh eş-Şehrezürî'nin *Mişbâhu'l-miškât fi'l-eḥâdiş* adlı eserinin ilk iki sayfası (Süleymaniye Ktp., Ayasofya, nr. 883)

retmiştir (Beyrut 1406/1986, I, 137-403 ve II. cilt). 4. *Şerhu'l-Varakât fi'l-uşûl*. İmâmü'l-Haremeyn el-Cüveynî'nin eserinin şerhi olup bir nüshası Hacı Selim Ağa Kütüphanesi'nde bulunmaktadır (nr. 269). 5. *Şilatü'n-nâsik fi şifati'l-menâsik* (el-Menâsik). Bir nüshası Dârü'l-kütübü'l-Misriyye'dedir (*Tabakâtü'l-fukahâ'i's-Şâfi'iyye*, neşredenin girişi, I, 44). 6. *Nuket 'ale'l-Mühezzeb li-Ebî İshâk eş-Şirâzî*. İbnü's-Salâh'ın el-Mühezzeb'in pek az bir kısmını şerhettiği, Nevevî'nin de *Tehzîbü'l-esmâ' ve'l-luğât*'ta bu şerhe başvurduğu belirtilmekteyse de eserin günümüze ulaşmadığı anlaşılmaktadır.

C) Diğer Eserleri. 1. *Tabakâtü'l-fukahâ'i's-Şâfi'iyye*. Müellifin temize çekmeye fırsat bulamadığı bu eseri çok beğenen Nevevî bazı biyografiler ekleyerek kitabı yeniden düzenleyip ihtisar etmeye başlamış, onun da tamamlayamadığı bu çalışmayı Yûsuf b. Abdurrahman el-Mizzî ikmal etmiştir (Sübkî, I, 217; nşr. Muhyiddin Ali Necîb, Beyrut 1413/1992). Takıyyüddin es-Sübkî'nin *Müntehabü Tabakâti'l-fukahâ' li'bni's-Salâh* adlı bir çalışması bulunmaktadır. 2. *el-Müntehab mine'l-Mühezzeb fi zikri şüyûhi'l-mezheb li'l-Mu'tavva'i*. Ebû Hafs Ömer b. Ali el-Mu'tavva'i'nin Ebû'l-Tayyib Sehl b. Muhammed es-Su'lûkî için kaleme aldığı *el-Mühezzeb fi zikri şüyûhi'l-mezheb*'den İbnü's-Salâh'ın yaptığı seçmedir. 3. *Hilyetü'l-İmâm eş-Şâfi'i* (nşr. Bessâm Abdülvehhâb el-Câbî, Dimaşk 1401/1981). 4. *Risâle fi nesebi Resûlillâh ve mevliidihi ve meb'âsihi* (Beyazıt Devlet Ktp., Veliyyüddin Efendi, nr. 2187, vr. 114^b-117^b). 5. *Risâle fi'r-rü'yâ*. Ebû Ca'fer Muhammed b. Abdullah es-Selâmî'nin 386 (996) yılında gördüğü bir rüyada hadis ilmiyle ilgili olarak Hz. Peygamber'e sorduğu sekiz soruya aldığı cevapları ihtiva eden ve pek sağlam olmadığı anlaşılan bir rivayetin derlenmesiyle meydana gelmiş risâlenin bir nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'nde kayıtlıdır (Lâleli, nr. 3720, vr. 137^a-141^b). 6. *Fevâ'idü'r-rihle* (er-Rihletü's-sarkıyye). Müellifin Horasan seyahati sırasında çeşitli kitaplardan derlediği bilgileri ihtiva ettiği belirtilmektedir (*Keşfü'z-zunûn*, I, 836; II, 1297). Tâceddin es-Sübkî, İbnü's-Salâh'ın bazı mecmualarını gördüğünü kaydetmekte (*Tabakât*, IV, 117; V, 209, 246), çeşitli kaynaklarda ayrıca *Efrâdü'l-İlm* ve *et-Tahrîr* gibi çalışmaları zikredilmekte, Brockelmann, ona nisbet ettiği *Târîh üstûri li'r-Resûl 'aleyhi's-selâm* adlı bir eserin yazma nüshasının Floransa'da bulunduğunu söylemektedir (GAL, I, 442).

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü's-Salâh eş-Şehrezürî, *Mukaddimetü İbnü's-Salâh* (nşr. Aîşe Abdurrahman Bintü's-Şâti'), Kahire 1411/1990, neşredenin girişi, s. 13-38; a.mlf., *Tabakâtü'l-fukahâ'i's-Şâfi'iyye* (nşr. Muhyiddin Ali Necîb), Beyrut 1413/1992, neşredenin girişi, I, 29-50; Sibt İbnü'l-Cevzî, *Mir'âtü'z-zamân*, VIII, 757-758; Ebû Şâme, *ez-Zeyl 'ale'r-Ravzateyn*, s. 175-176; İbn Hallikân, *Vefeyât*, III, 243-245; İbn Rüşeyd, *Mil'ül-aybe bi-mâ cümü'a bi-tûli'l-gaybe* (nşr. M. Habîb İbnü'l-Hoca), Tunus 1981, III, 217-219; İbn Abdülhâdî, *'Ulemâ'ü'l-hadîs*, IV, 214-218; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, XXIII, 140-144; a.mlf., *Tezkiretü'l-huffâz*, IV, 1430-1433; a.mlf., *Târîhu'l-İslâm: sene 641-650*, s. 184-188; Sübkî, *Tabakât* (Tanâhî), I, 217; IV, 117; V, 209, 246; VIII, 326-336; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, XIII, 168-169; İbn Kâdî Şühbe, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, II, 113-115; Nuaymî, *ed-Dâris fi târihi'l-medâris* (nşr. Ca'fer el-Hasenî), Dimaşk 1367-70/1948-51, I, 20-21; II, 284; ayrıca bk. İndeks; Taşköprizâde, *Miftâhu's-sa'âde*, II, 60-61, 147-148, 355; *Keşfü'z-zunûn*, I, 48, 59, 70, 78, 156, 210, 465, 470, 720, 836; II, 1028, 1101, 1103, 1162, 1297, 1473, 1629, 1881, 2009; Rûdânî, *Şilatü'l-halef bi-meşvûli's-selef* (nşr. Muhammed Haccî), Beyrut 1408/1988, s. 215, 245, 306, 398; Ahlwardt, *Verzeichnis*, II, 185, nr. 1389; Brockelmann, *GAL*, I, 440-442; *Suppl.*, I, 610-612; Lutfî Abdübedî, *Fihrisü'l-mahtûâtü'l-muşavvere: et-Târîh*, Kahire, ts., II/1, s. 174; Münecid, *Mu'cem*, s. 83-84; Elbânî, *Mahtûât*, s. 65; Abdülhay el-Kettânî, *Fihrisü'l-fehâris*, I, 94; Sâlihîyye, *el-Mu'cemü's-sâmil*, III, 463-465; Abdülfettâh Ebû Guddê, *el-İsnâd mine'd-dîn ve şafha müsrika min târihi semâ'i'l-hadîs 'inde'l-muhaddişin*, Dimaşk-Beyrut 1412/1992, s. 107-112; A. J. Arberry, *Fihrisü'l-mahtûâtü'l-'Arabiyye fi mektebi Chester Beatty* (trc. Mahmûd Şâkir Saîd), Amman 1992-93, I, 500; II, 1124; J. Robson, "İbn al-Salâh", *EI*² (Fr.), III, 951; Muhsin Âbidî, "İbn Salâh", *DMBİ*, IV, 116-117.

M. YAŞAR KANDEMİR

İBNÜ'S-SAYRAFI, Ebû Zekeriyâ
(أبو زكريا ابن الصيرفي)

Ebû Zekeriyâ Cemâlüddin Yahyâ b. Ebî Mansûr b. Ebî-Feth el-Harrânî
(ö. 678/1279)

Hanbelî fakihî.

583 (1187) yılında Harran'da doğdu. İbnü'l-Hubeysî diye de anılır. Abdülkâdir b. Abdullah er-Ruhâvî ve Hammâd b. Hibetullah el-Harrânî'den, ayrıca 607'de (1210) gittiği Bağdat'ta İbn Taberzed, İbnü'l-Ahdar, İbn Menînâ, Ebû'l-Bekâ el-Ukberî, Ebû Muhammed İbnü'l-Gazzâl; Dimaşk'ta Ebû'l-Yümn el-Kindî, İbnü'l-Harestânî, İbn Mülâib, İbnü'l-Cülâcûlî, Ebû Abdullah İbnü'l-Bennâ; Musul'da Mahmûd b. Mevdûd'dan hadis dinledi. Dimaşk'ta Muvaffakuddin İbn Kudâme, Bağdat'ta Ebû'l-Bekâ el-Ukberî ve Ebû

Bekir İbn Guneyme el-Halâvî'den fıkıh öğrendi. Ukberî'den Arapça dersleri aldı ve *et-Tibyân fi i'râbi'l-Kur'an* adlı kitabını okudu.

Tahsil sırasında ve daha sonra uzun süre Bağdat'ta kalan İbnü's-Sayrafi burada ve Harran'da öğretim, fetva ve telifle meşgul oldu, birçok kitap istinsah etti. Ardından Dimaşk'a yerleşti; Emeviyye Camii'nde ders verdi. Aralarında Takıyyüddin İbn Teymiyye, Hâfız Abdülmü'min ed-Dimyâtî, Mes'ûd b. Ahmed el-Hârisî, Ebû'l-Hasan İbnü'l-Attâr, İbnü'l-Habbâz, Bedreddin İbn Cemâa ve Zehebî'nin bulunduğu birçok talebe yetiştirdi. 4 Safer 678 (16 Haziran 1279) tarihinde Dimaşk'ta vefat etti ve Bâbü'lferâdis Kabristanı'na defnedildi. İbnü's-Sayrafi sünnete aşırı derecede bağlı, müttaki, bid'at ehline karşı sert ve hakkı söylemekten çekinmeyen bir âlimdi. Kaynaklarda adı geçen eserleri şunlardır: *Nevâdirü'l-mezheb*, *De'â'imü'l-İslâm fi vücûbi'd-du'a' li'l-imâm* (Müstansır-Billâh için yazılmıştır), *İntihâzü'l-furas fi men eftâ bi'r-ruhaş*, *'Ukûbâtü'l-cerâ'im* (Dimaşk Valisi İftihârüddin el-Harrânî adına yazılmıştır), *Âdâbü'd-du'a'*.

BİBLİYOGRAFYA :

Yüninî, *Zeyl Mir'âti'z-zamân*, Haydarâbâd 1374/1954, IV, 34; Bîrzâlî, *Meşvehatü Kâdi'l-kudât Bedreddin İbn Cemâa* (nşr. Muvaffak b. Abdullah b. Abdülkâdir), Beyrut 1408/1988, II, 555-561; Zehebî, *Mu'cemü şüyûh* (nşr. Rûhiyye Abdurrahman es-Süyûfî), Beyrut 1410/1990, s. 648-649; a.mlf., *el-İşare ilâ vefeyâtü'l-a'yân* (nşr. İbrâhim Sâlih), Beyrut 1411/1991, s. 369; İbn Receb, *ez-Zeyl 'alâ Tabakâti'l-Hanâbile*, Kahire 1372/1952-53, II, 295-297; İbn Tağrıberdî, *en-Nücümü'z-zâhire*, VII, 290; Burhâneddin İbn Müflih, *el-Makşadü'l-erşed* (nşr. Abdurrahman b. Süleyman el-Uzeymîn), Riyad 1410/1990, III, 87-88; Ebû'l-Yümn el-Uzeymî, *el-Menhecû'l-ahmed* (nşr. Abdülkâdir el-Arnaût - Mahmûd el-Arnaût), Beyrut 1997, IV, 311-312.

AHMET ÖZEL

İBNÜ'S-SAYRAFI, Ebû'l-Kâsım
(أبو القاسم ابن الصيرفي)

Ebû'l-Kâsım Tacü'r-rîase
Emînüddîn Alî b. Müncib
b. Süleymân el-Kâtib et-Tenühî
(ö. 542/1147)

Fâtımî devlet adamı, tarihçi,
edip ve şair.

21 Şâban 463'te (25 Mayıs 1071) Kahire'de doğdu. Babası sarraf olduğu için İbnü's-Sayrafi diye anıldı. İyi bir öğrenim gördü. Dedesinin devlet dairelerinde kâtiplik yapmış olması onu da bu alana yö-